

GAZETA LWOWSKA.

We Srodę

N^{ro}. 65.

9. Czerwca 1819.

Wiadomości krajowe.

Ze Lwowa. — Dnia 5go b. m. o godzinie pół do 9tej z rana umarł tu po długiej chorobie w 71szym roku życia swojego, dowodzący naczelnie w Galicyi, Jenerał-Feldzeugmeister JW. Jan Baron Hiller, C. K. rzeczywisty tajny Radea, Kommandor wojskowego orderu Maryi Teresy i właściciel pułku piechoty Nro. 63. Exportacya na cementarz Łyczakowski odprawiła się dnia wczorayszego wieczorem o godzinie 6tej, z honorami należnymi wysokiego randze Zmarłego, a to w porządku następującym: oddział pikiety ogniowej, dywizyja jazdy lekkiej Xięcia Hohenzollern, bateria jazdy, batalion grenadyierów, cug grenadyierów, wychowawcy pułku piechoty Hr. Nugent, oboiści, Duchowieństwo, wierzchowiec w żalobie, trumna, mąż w zbroi, Zaproszeni, cug grenadyierów, pułk piechoty Mariaszego, bateria pozycyyna, dywizyja lekkiej jazdy Rosenberga, milicya miejska. Orszak ten ciągnął od domu jenerałney Kommandy w lewą pod nad rzekę Petrew, gosiołcem ku bramie Krakowskiej, a ztamtąd przez rynek, Halicką ulicę, targowicę sianą i Łyczakowską ulicę aż do kościoła S. Piotra, z kąd obrócił się w prawą ku cementarzowi, gdzie zwłoki złożono w kaplicy cementarza a po odprawionych obrzędach stosownie do woli Zmarłego pogrzebano. Dnia dzisiejszego o godzinie 10tej przed południem odprawiło się nabożeństwo żałobne w kościele pojezuickim.

Na utworzenie szkoły gminney dla dwóch przedmieść Samborskich Powodowej i Powtorni, ofiarowały Gminy tameczne, każda co rok po 80 ZR., a tameczny Pleban Łaciński JX. Kostecki rocznie po 90 ZR.

Kameralne Państwo Maszyna w Cyrkule Sandeckim ofiarowało na utrzymanie inwalida Szymona Bobacza z Robiczek po 6 kr. dziennie, dopóki tenże żyć będzie.

Z Wiednia. — Jego Cesarzowicowska Mość Arcyksiążę Karol z Małżonką Swoją

powrócił do Wiednia dnia 26. Maia w naysłabszym zdrowiu z podróży przedsięwziętej do Weilburgu-i do Bieberich. — Najjaśniejszy Pan raczył nadwornemu Radcy, Dyrektorowi Kancelaryi W. Szambelaństwa i Podskarbiemu pozwolić, by przyjął i nosił nadany mu od Króla Jmci Sardyńskiego krzyż kawalerski orderu SS. Lazarza i Mauryego. — Mocą dekretu Wysokiej Kancelaryi nadwornej z dnia 8. Kwietnia, raczył N. Pan dla ścisłego dopełnienia artykułu 18go konwencyi z N. Cesarzem wszech Rosyji pod dniem 3cim Maia 1815 zawartej, uchwalić, że osoby, które w dniu zatwierdzenia teyże konwencyi dobra w Polsce posiadały, w razie przypadnienia im w jakimkolwiek bądź czasie i iakiejkolwiek bądź własności w Państwie Austriackim, bądź to przez odziedziczenie, legat, darowiznę lub przez zawarcie małżeństwa, zaw sze za dwokraiowych Poddanych uważani byćd mają, i iako takowi pomienioną swą własność sprzedac, a sumnę bez żadney opłaty do Królestwa Polskiego wyprawadzić mogą. — Rozporządzeniem Wysokiej Kamery nadwornej z dnia 3. Maia postanowiono, że monety przedziurawione, iak dalece są ważne, wprowadzie do dnia 31. Sierpnia w Kassach skarbowych ieszoze przyymowane, ale już więcej nie wydawane bydź mają. Po upłynieniu tego czasu wolno używac ie w handlu prywatnym, lecz tylko Urzędy mennicze i wykupujące przyymowac ie będą iako pagament.

Wiadomości zagraniczne.

Włochy.

Najjaśniejsi Cesarstwo Ichmość Austriacy z Arcyksiężniczką Karoliną wyiechali z Neapolu dnia 31. Maia, i przenocowali w Molo di Gaeta, a dnia 1. Czerwca stanęli w Rzymie, gdzie przez dni kilka zabawiwszy, mieli dnia 6go udac się do Terni, dnia 7go do Foligno, dnia 8go do Arezzo, a dnia 9go stanąc w Florenoyi. — Zaślubiona Infantowi Hiszpańskiemu Xiężniczka Lu-

dwika Karolina popłynęła do Barcelony dnia 4. Maia na [Neapolitańskim okręcie Capri. — Według doniesień z Turynu przybył tam w dniu 6. Maia były Hospodar Wołosz czyżny Xiążę Janho Karadsza z rodziną swoją i licznym orszakiem. Słychać, że nda się do Pizy dla poratowania zdrowia w kąpielach tamecznych.

Wielka Brytania.

Thacze w rękodzielniach bawełnianych w Carlisle potłukwszy okna i rozmaite zdrożności popełniwszy, odprawili zgromadzenie i postanowili zanieść prośbę do Xięcia Rejenta, aby ich wszystkich posłał do Ameryki. — Zrobiona niedawno karykatura wystawia członków strony opozycyjnej z 4ma uszami lecz bez nosa; na dotychczasowych bowiem sessjach Parlamentu nadzwyczajne zachowali milczenie. Nie udał się zamysł przywrócenia wolności piękney Czerkasce, zostającej przy Pośle Perskim. Znany Hunt (pisze satyrycznie iedna z Gazet Angielskich) Major Cartwright i pewny zacny Ławnik chcieli tego dokazać. Uдали się więc z tłumaczem do mieszkania Posła Perskiego, i po złożeniu urzędowego pełnomocnictwa, stawiono przed nimi ową Damę. — Uyrzawszy ją P. Hunt, krzyknął natychmiast Goddam! i iak nymocniey protestował się przeciwko mniemany iey piękności. Major przeczytał iey Magna Charta i prawo przyrodzone, przytoczył oraz zdania wszystkich uczonych, zaczawszy od Bractona aż do Blackstone, którzy w tey mierze pisali, lecz zdawało się, iż nic wcale tego nierozumiała. Zacny Ławnik zapytał się poważnie: czy jest kontenta z swojego stanu? a gdy odpowiedziała: tak jest, przyjaciele wolności, nie mogąc utaić zadumnienia, zawołali? Co? — iesteś kontenta z niewoli? Straciwszy więc nadzieję, aby Dama nabrała nieiakięgo gustu w ich naukach, oddalili się, żałując, iż jest bardzo nieszczęśliwa, kiedy prawa kobiet i prawa Angielskiego zrozumieć nie może.

Prussy.

Gazety Berlińskie zaprzeczają dwie wiadomości, rozgłoszone w pismach publicznych; pierwszą, iakoby Xiążę Kanclerz Stanu miał iechać powtórnie do Akwizgranu; — drugą, iakoby w Elberfeldzie miała zawiązać się sekta religijna, której systema obalać ma wszelką obyczajność i towarzyski porządek. — Według Pruskiej gazety Stanu byłby Rząd Pruski

pierwszym, któryby się przychylił do powszechney wolności handlu w Niemieckich Państwach związkowych; a to nie tylko dla potożenia swojego, lecz ieszcze bardziej dla tego, że zwiędzenie interesu Niemieckich Państw pojedynczych, byłoby dla Pruss naydogodnieysze.

Rossyia.

Tegoroczne posiedzenie Kommissyi Państwa kredytowej otworzone zostało d. 8. Kwietnia. Oto są ważniejsze wyimki z mowy Ministra Skarbu, zagaśniającey posiedzenie: „W r. 1818 Kassa umarzająca długi podniosła 60 miliionów ze Skarbu Cesarskiego. Półowa tego obroćona została na wypłatę prowizy należących się od długów Stanu, druga zaś nazmnieyszenie pieniędzy papierowych. Pieniądze te papierowe (assygnacyie bankowe) były pierwotnie iedynie banknotami, teraz, gdy tak niezmiernie pomnożyły się, przemienione byđż mają na rewersa długów Stanu, przez ciągnięcie kapitałów w gotowiznie, a od tych płacić się będą prowizyie. Otworzona tym celem pożyczka druga w roku zesztym, uskuteczniła się o półtrzecia procentu pomyslniey niż pierwsza pożyczka z roku 1817, i iuż w Listopadzie 1818 wynosiła 47 miliionów. W skutku obu tych pożyczek spala teraz znowu przeszło 80 miliionów rubli w assygnatach bankowych. W roku 1817 wybito w mennicach Cesarskich złota i srebra 17 millionów rubli, w roku zaś 1818 przeszło 26 miliionów, któremi wykupiono 118 millionów rubli w assygnatach bankowych i te spalono. Nowo założony Bank handlowy istnieje dopiero od początku r. 1817. Chociaż procz Summ oznaczonych dla Cesarskiego Bióra dyskontowego, nie miał żadnych innych funduszów, przecież w pierwszym zaraz roku istnienia swojego, rozciągnął działalność swoją więcey, niż na 357 millionów rubli, zyskał przeszło miliiona rubli, nie poniósł żadney straty, i miał tak oczywisty wpływ na ożywienie handlu i przemysłu, iż wiele miast Państwa prosilo o założenie Banków filijalnych. Moskwie, iako punktowi środkowemu wewnętrznego handlu Rossyjskiego dostała się iuż ta korzyść w udziale. Bank pożyczki istnieje ieszcze według swojej dotychczasowej ustanowy. Roku zesztęgo, złożono zastawow wartości przeszło 45 miliionów. Bank assygnacyjny, zatrudnia się tylko dostarczaniem nowych assygnatów, na miesce starych bardzo iuż zużywaných lub w kawałki podartych, wymianą assygnatów więszych na mniejsze, lub mniejszych na większe, i

wydawaniem m'edzi. Obowiązkiem jego jest nie wydawać więcej nowych assygnatów bankowych nad ilość istniejącą, i czuwać, aby dawnych nie naśladowano, ani też fałszowano. Ze stosownie do przepisów, Bank ten nie kazał już wyrabiać więcej nowych assygnatów bankowych, okazuje się z jego ksiąg rachunkowych, zapobiegając zaś naśladowaniu i fałszowaniu dawnych, nastaną zupełnie nowe assygnaty bankowe, na które wymienione zostaną będące teraz w obiegu. Zamiana ta zacznie się z dniem 1. Lipca r. b. przez co ustali się równie i kredyt Stanu.

Gmach darowany od Cesarza towarzystwu bibliyjnemu w Moskwie, poświęcał Biskup Demitrowski d. 24. Marca. Po odprawionej uprzednie Mszy Ś. miało towarzystwo posiadawskie, na którym doniesiono, że w Pułtawskich Synagogach Żydowskich, czytają stary a nawet i nowy Testament.

Prezes Cesarzskiej Akademii umiejętności w Petersburgu, Radca Stanu Uwarow, miał nową przy utworzeniu dwóch kateder języków wschodnich w centralnym Instytucie pedagogicznym, w której między innymi tak się wyraża: „Języki, są to pomniki czasów przedhistorycznych, i dowody, na jakim stopniu oświaty Lud który znajduje się. Tylko języki, posiadające literaturę zasługują na uwagę. Język bez literatury jest tyle, co Narod bez swojej historii: Literatura Arabów zetlała tak, jak ich puszcze piaseczyste. W przepysznych gmachach Bagdadu, pod cieniem drzew cytrynowych, na brzegach Tagu i Gwadalkwiru, rozlegał się szczeł broni pośród brzęku lotni i gitary. Ślady ich bytu, obudziły Aryjosta i literaturę romantyczną. Persy, są to Francuzi Azjatyccy. Obadwa te Narody były przed epoką Mahometa oryginalniejszemi niż odtąd. — Literatura Rosyjska powstała, jak niegdyś u Rzymian, dopiero po wielkich zdobyciach; obu Narodom niestaje oryginalności (Heyne wniósłby raz, że Rosyjskie, tworząc literaturę swoją, powinni wziąć Grecką za podstawę). — Jeżeli pytać się będziecie, gdzie jest ten Lud, u którego ziały się pierwsze zarysy wolnych pojęć, toć historia, ani wam Rzymian nie wymieni, ani Ateńczyków, ani Kartagńczyków ani też Spartanów; odeszłe was do Germanów Tacyta. — Historia jest najwyższym Sędzią Ludów i Mocarzy. Biada temu, co nie idzie za jej nanką. Duch czasu równa się straszliwemu Sfinxowi: kto niezdola rozwiązać zagadki, zginąć musi.“

Sławny Astronom P. Zach, wyrachował, że powierzchnia Państwa Rosyjskiego zakry-

łaby więcej niż cały Xiężyc, przypuściwszy, że na Xiężycu, tak jak na Ziemi naszej dwie trzecie części są morzem, a jedna lądem i wyspami. Rachuba jego jest łatwa, i prędka do pojęcia. Średnica Xiężycy wynosi 983 mil, powierzchnia 2,505,261 mil kwadr. Posiadłości Rosyyi, obeymują 958,972 mil kwadr. przeto o 23,885 mil kwadr. więcej, niż trzecia część czyli ład stały powierzchni Xiężycy.

Gazety Petersburskie donoszą o następujących mianowaniach, zmianach, i t. d. Ochmistrz Xiąże Tufakim mianowany jeneralnym Dyrektorem teatru i Kawalerem wielkiego krzyża drugiey klasy orderu S. Włodzimierza; Zastępca Marszałka nadwornego, tajny Radca Naryszkin, mianowany rzeczywistym Marszałkiem nadwornym, a W. Szambelan Naryszkin, Kanclerzem Ces. Rosyjskich orderów; Szambelan 4tey klasy Alexy Wasylczuków, Koniuszym; Radca Stanu Xiąże Oboleński, Poseł przy Dworze Bawarskim Hrabia Pahlen, Mistrz obrzędowy Hrabia Lawal, dyrygujący Bankiem assygnatowym Xiąże Chowanski i Szambelan Hrabia Santi mianowani są tajnymi Radcami; tajny Radca i Senator Sievers ozdobiony wielkim krzyżem 2giey klasy orderu S. Włodzimierza; Szambelan 5tey klasy Xiąże Szczerbatów mianowany Radcą Stanu; Jenerał Rujewicz otrzymał dowództwo nad 4tym korpusem wojskowym na miejscu Jenerała Xięcia Gorczakowa, a Jenerał Major Kiselett posunięty na Szefa jeneralnego Sztabu drugiego korpusu wojskowego, i wyjechał inż do Tulczyna; Cywilny Gubernator w Pernie, tajny Radca Spereński, mianowany jeneralnym Gubernatorem Sybirskim; wojenny Gubernator w Rydze Margrabia Pauluzzi, mający zlecone sobie zawiadowanie cywilne w Inflantach i w Kurlandyi, objął też zawiadowanie także i w Estlandyi; tajny Radca Lubianowski mianowany cywilnym Gubernatorem w Pensie; Senator i tajny Radca Baranów na własną swą prośbę uwolniony od służby z pobieraniem zupełney pensyi senatorskiej 3000 rubli. — Listem, wydanym do W. Xiążęcia Mikołaja Pawłowicza, Kanclerza uniwersytetu w Abo, oświadczył Jego Ces. Mośó wyraźnie, że osoby należące do tamecznego uniwersytetu, według pierwotnych jego przywilejów, nie podlegają jurysdykcji tameczney lzby policyney. — Stosownie do rozporządzenia Cesarzkiego, Senat Rosyjsko Finlandzki przeniesiony zostanie w dniu 1wszym Października z Abo do Helsingfors, nowej stolicy Finlandzkiej. — Jego Eminencyja Se-

rafim, Metropolita w Moskwie i Kolonnie otrzymał od N. Cesarza Jmci uprzejmy reskrypt z białym kapturem i krzyżem, aby ie nosił według przepisu. — Sultán Sjuk Ablaiohan ów z Powiatu Jnsunskiego, wielkiej hordy Tatarów Kirgishich, poddawszy się pod Panowanie Rossyjskie, udarowany został od N. Cesarza Jmci ranga klasy 8mej, a będący przy nim Mullahowie, Misagit Mikszanów i Abdullah Mikmoków, ranga klasy 14stej. — W Rydze zbankrutował wielki dom handlowy Zukerbekera, Klaina i komp.; bankrut ten wynosi przeszło 2 miliony rubli. — Rozporządzeniem Cesarzkim z dnia 11. Kwietnia dozwolono wolnego wyprowadzania koni z Rossyi do Polski bez żadnej opłaty, zastrzegając zakaz wyprowadzania ich dalej za zewnętrzne granice Państwa.

Królestwo Polskie.

Xiążę Namiestnik Królewski wydał w dniu 22. Maia poniższe rozporządzenie: „Gdy artykuł 16 konstytucyi krainowej dotąd w zupełności rozwiniętym być nie mógł, a Jego Cesarzsko-Królewska Mość w odpowiedzi swojej na uwagi Izby Poselskiej nad raportem Rady Stanu, z dnia 23. Sierpnia (4. Września) 1818 najtaskawiej oświadczyć raczył, iż chce, aby nadużycia wolności druku podległy dawnemu Prawodawstwu Polskiemu, przy zachowaniu status quo, póki nowe prawo nie przepisze środki iey ukrócenia; Chcąc zapobiedz wszelkim aż do tego czasu wydarzyć się mogącym nadużyciom, postanowiliśmy i stanowimy: 1.) Kommissyi rządowej wyznań Religijnych i Oświecenia publicznego poruczamy przedsięwzięcie wszelkich środków, iakie za potrzebne uzna do ukrócenia nadużyciów wolności druku, stosując się do dawnego prawodawstwa Polskiego, i urzędzeń za Rząd Xięstwa Warszawskiego wydanych. 2.) Wszystkie gazety i pisma peryodyczne bez żadnego wyjątku podlegać odtąd mają cenzurze Rządowej.

Gazeta Berlińska umieściła co następuje: „Panuje teraz w Warszawie nowy ruch i życie; miasto wznosi się w odmłodniałej i napięszonoy pustaci do takiej wielkości i wspaniałości, że z innymi stolicami Europy równać się może. Mniew wprawdzie wpada w oczy biblioteka w dawniejszych koszarach kadeckich, lubo gmach ten z swoimi zabudowaniami i obszernymi placami, tak przyjemne na umyśle sprawia wrażenie, iakiego się doznaje wchodząc do biblioteki Królewskiej

w Dreznie, lub też biblioteki ratuszney w Lipsku. Lecz iakież ukontentowanie cznie znawca, gdy się z tem, co iest w środku tego gmachu, dokładniey obezna, gdy za gorliwym staraniem Ministra Stanisława Potockiego i naczelnego bibliotekarza Lindego, znajdzie w nim skarb pierwiastkowych druków naydawniejszey literatury Polskiej i klasycznej, wraz z nader szacownemi naywieszszemi dziełami historyi naturalney i jeografii; tak dalece, że już nie tak dotkliwą iest strata biblioteki Załuskich, i radość z posiadania tego nowego tworu serce napelnia. Powiększa tę radość ieszcze i to, że P. Linde nie tylko z taką zabiegłością, iak niegdyś dla biblioteki Ossolińskiego, zbiera wszystkie pisma, które gdziekolwiek w Oycyzynie ukryte leżą, lecz nawet, przez wydobycie ich i ocenienie, nadaie ruch uczonym Mężom w Polsce i Rossyi, a nawet wszystkim znawcom i miłośnikom ięzyka Słowiańskiego. Przytoczyć można na przykład Statut Litewski, przełożony na ięzyk Rossyjski i drukowany. I ten nader ważny pomocnik prawodawstwa 16go wieku, który P. Linde wydał roku 1816, i który obeymniao opisanie wszystkich własności ięzyka, i różniąc się od kilku istniejących edycy, otworzył prawdziwie szranki dla badaczów prawa, starożytności i ięzyka. Nie można tu pominąć uwagi, iż naybogatsza nawet biblioteka, iest podobną do omentarza, iesli nie ma czynnego bibliotekarza, i że wspomniony statut Litewski nie mniejszą zadał pracę prawnikom oraz uczonym Polakom i Rossyjanom, iak niegdyś Lessing swoim Baxengerem i utómkami Wolfenbüttelskimi, Teologom. Każda rozmatność (Variante) skłania tu do głębokiego rozmyślenia. Jakże często zdumiewać się przychodzi, gdy zbiór pojedynczych wyrazów w słowniku Lindego, prowadzi do nayobfitszych nawet spostrzeżeń dla pedagogiki i filozofii. Nie ieden podobno sądzi, iż Polak mylnie zajmował się sztuką wychowania, używając z takim upodobaniem obcego wyrazu edukacyja; lecz iakże się objaśni, gdy porówna wyrazy: wychowanie, chowanie, schowanie, i poymie istotne tych słów znaczenie, mających tak wielki wpływ na ukształcenie dzieci. Że zaś z młodzieżą w Liceum Warszawskiem postępują sobie podług prawideł, iakie z wyobrażenia tych wyrazów pochodzą, dowodzi ciągły wzrost tego zakładu naukowego.“